

§ 329

Lausunto lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

HEL 2024-005779 T 03 00 00

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Minja Koskelan ehdotuksesta.

Esittelijä

vs. kansliapäällikkö
Tuula Saxholm

Lisätiedot

Katja Rimpilä, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36256
katja.rimpila(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö 22.4.2024
- 2 Lausuntopyyntö 22.4.2024, sv
- 3 Lausuntopyyntö 22.4.2024, liite, luonnos
- 4 Lausuntopyyntö 22.4.2024, liite, luonnos, sv
- 5 Lausuntopyyntö 22.4.2024, liite, pykäläluonnokset, sv

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus antaa opetus- ja kulttuuriministeriölle lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta seuraavan lausunnon:

Lausunnossa lausutaan seuraavista säädösehdotuksista:

1. Oppimisen tuki ja erityisopetus
2. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteet
3. Englanninkielinen lukiokoulutus, opiskelijavalinta ja ylioppilastutkinto
4. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoe
5. Tilauskoulutus

Luonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi lukiolakia, ylioppilastutkinnosta annettua lakia, oppivelvollisuuslakia sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on mahdollistaa englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen tiukasti rajatuin kriteerein sekä mahdollistaa pakollisen ylioppilastutkintokokeen korvaaminen taito- ja taideaineen kokeella. Tavoitteena on myös selkeyttää oppimisen tuen järjestelmää ja yhtenäistää tukiketjua varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Osana oppimisen tukea hallitus säätää lukio-opiskelijoiden oikeudesta tukiopetukseen varmistaakseen jokaiselle opiskelijalle riittävän tuen edetä lukio-opinnoissa. Tarkoituksena on myös uudistaa lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmä vastaamaan paremmin lukiokoulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

1. Oppimisen tuki ja erityisopetus

Opiskelijoiden yhdenvertaisuuden kannalta on tärkeää, että lukiolain uudistuksen luonnoksessa opiskelijoille turvataan oikeus oppimisen tukeen ja erityisopetukseen. Näin jokainen, jolla on valmiudet suorittaa lukiokoulutus, voi hakeutua koulutukseen ja saada tutkinnon suorittua.

Oppimisen tuen jatkuvuus koulutusasteelta toiselle siirryttäessä on tärkeää. Kuitenkin on huomioitava, että lukiokoulutuksessa ei ole käytössä kaikki samat tuen muodot, jotka perusopetuksessa ovat mahdollisia, kuten esimerkiksi erityisluokkaopetus ja oppiaineiden yksilöllistäminen. Lukiokoulutus eroaa myös ammatillisesta koulutuksesta oppimisen tuen suhteen, sillä ammatillisessa koulutuksessa on mahdollista esimerkiksi osaamisen arvioinnin mukauttaminen tai osatutkinnon suorittaminen. Ehdotuksen mukaan lukiokoulutuksessa osaamisen arvioinnin mukauttaminen ei ole jatkossakaan mahdollista, ja Helsingin kaupunki yhtyy näkemykseen.

Opiskelijat tarvitsevat yhä enemmän tukea, jossa yhdistyy oppimisen tuki, opiskeluhuollollinen tuki ja mahdollisesti oppilaitoksen ulkopuolinen tuki. Opiskelija tulee nähdä kokonaisuutena ja tarjota tukea tarvittaessa monialaisena yhteistyönä. Helsingin kaupunki pitää tärkeänä lukiokoulutuksen esteettömyyttä ja saavutettavuutta, jolloin opiskeluympäristöissä ja opetuksessa huomioidaan erilaiset toimintarajoitteet ja muun muassa oppijan neuropsykiatriset piirteet. Opiskeluympäristöjen ja opetuksen rakentamisessa on oleellista hyödyntää opiskelijahuollon psykologien asiantuntijuutta. Lainsäädännössäkään on tärkeää tunnistaa ja mahdollistaa se, että opiskelijoiden tukeminen opinnoissa on erilaisen tuen muotojen yhdistämistä ja eri toimijoiden yhteistyötä edellyttävää. Helsingin kaupunki pitää tärkeänä, että esimerkiksi Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2023) sekä Oppivelvollisuuslain (1214/2020)

mahdollisissa tulevissa muutoksissa huomioidaan oppimisen tuen monitasoisuus ja -muotoisuus. On tarpeellista, että lukiolaisten oppimisen ja hyvinvoinnin tukeen vaikuttava lainsäädäntö muodostaa selkeän kokonaisuuden.

Suunnitellun englanninkielisen ylioppilastutkinnon mahdollistuessa on tarpeen varmistaa, että opiskelijat saavat tarvittaessa jatkossa myös englanninkielistä oppimisen tukea lukio-opintojensa aikana.

Lakiesityksen pykälissä 28 ja 28 a todetaan, että opiskelijan on saatava tukea tai erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi. Lähtökohteisesti lukion tavoitteena on ylioppilastutkinnon suorittaminen. Niillä opiskelijoilla, jotka eivät saa valmiiksi toisen asteen tutkintoa vaan ainoastaan lukion oppimäärän, on heikot edellytykset jatko-opintoihin ja heikompi työmarkkina-asema. Näin ollen oppimisen tuen ja erityisopetuksen tavoitteena tulee olla opiskelijoiden tukeminen sekä ylioppilastutkinnon että lukion oppimäärän suorittamisessa.

Helsingin kaupunki pitää hyvänä, että lakiesityksessä oppimisen tuki on monipuolista ja sitä toteutetaan opetus-, ohjaus- ja opiskeluhuoltohenkilöstön yhteistyönä.

Lakiesityksen 28 §:ssä oppimisen tuki on määritelty tarvittavaksi tukio-
petukseksi, ohjaukseksi ja tueksi. Helsingin kaupunki katsoo, että tukitoimet tulisi toteuttaa opetus-, ohjaus- ja opiskeluhuoltohenkilöstön yhteistyönä. On tärkeää, että laki ei jättäisi epäselvyyttä siihen, mitä tukio-
petuksella tarkoitetaan. Oppiaineissa tukio-
petus voi olla vain aineenopettajan antamaa tukea, sillä vain aineenopettajalla on riittävä aineenhallinta oppisisältöjen opettamiseen. Pykälä 28 a ja 28 b, joissa säädetään oikeudesta erityisopetukseen tulee selkeyttää siten, että vain erityisopettajat antavat erityisopetusta eikä erityisopetus ole aineenopetusta. On ennakoitavaa, että lakiuudistuksen myötä tarve erityisopettajien määrälle kasvaa. Erityisopetuksen lisäämistä ei voi tehdä aineenopetuksen resurssien kustannuksella, vaan siihen tulee osoittaa riittävät resurssit.

Lakiesityksen pykälässä 28 a Oikeus erityisopetukseen säädetään, että opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muiden syiden vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi eikä 28 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarve huomioiden. Voi olla häilyvää, milloin oppimisen tuki ei enää riitä ja tarjoaako oikeus erityisopetukseen esimerkiksi määrällisesti enemmän tukea. On tärkeää määritellä, mitä tarkoitetaan erityisopettajan antamalla erityisopetuksella lukiossa ja miten se eroaa erityisopettajan antamasta oppimisen tuesta.

Lakiesityksen (28 a §) mukaan erityisopetusta voi saada vain todennettujen oppimisvaikeuksien tai muiden syiden vuoksi. Helsingin kaupunki toteaa, että erityisopetuksen aloittaminen ei saa viivästyä oppimisvaikeuksien todentamisen vuoksi, vaan erityisopetuksen antaminen täytyy voida aloittaa viivytyksettä tarveperustaisesti, kun oppimisen tuen keinot eivät enää ole riittävät.

Helsinki ei pidä kannatettavana, että erityisopetuksesta pitää aina tehdä päätös, kuten lakiehdotuksen 28 b §:ssä ehdotetaan, sen sijaan Helsinki ehdottaa, että päätös erityisopetuksesta tehdään vain sellaisissa tilanteissa, joissa opiskelija ja tämän huoltaja pyytää päätöstä. Päätöksen teko vie resursseja ja voi viivästyttää erityisopetuksen saamista. Lisäksi on vaarana, että erityisopettajien työpanos sidotaan liiaksi vain erityisopetukseen oppimisen tuen kustannuksella.

Lisäksi tulee myös määritellä selkeästi, miten erityisopetusta haetaan, millä perusteilla oikeudesta erityisopetukseen päätetään ja mitä päätös erityisopetuksen saamisesta sisältää. Hakuprosessille tarvittavine lomakkeineen täytyy olla valtakunnallisesti yhtenäiset toimintatavat. Toimeenpanosuunnitelman tulee olla helposti ja selkeästi saatavilla sille opetushenkilöstölle, joka opiskelee ja päätöksen arkistoinnille tulee olla valtakunnallisesti yhtenäiset ohjeet.

Lakiehdotuksen 28 b §:n kohta, jossa perusopetuslain (628/1998) 17 §:n mukaisen peruskouluopetuksen päättyessä oppivelvollisen voimassa olevan erityisen tuen päätöksen pohjalta pitää selvittää ja arvioida opiskelijan erityisopetuksen tarve hänen siirtyessään lukiokoulutukseen on tärkeä. Tiedon siirtyminen on olennaista oikea-aikaisen ja tarkoitukseenmukaisen oppimisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja suunnittelemiseksi. Valtakunnallisesti toimiva tiedonsiirto esimerkiksi KOSKI-palvelun kautta takaisi erityisen tuen päätöksen siirtymisen sujuvasti, oikea-aikaisesti ja tietoturvallisesti perusopetuksesta lukiokoulutukseen. Siirtymässä perusopetuksesta lukiokoulutukseen tulee siirtää opetuksen järjestämisen kannalta kaikki olennainen tieto. Olennaista on myös ohjeistus siitä, miten lukiokoulutuksessa tehty päätös erityisopetuksesta siirtyy esimerkiksi tilanteissa, joissa opiskelija vaihtaa lukiota koulutuksen järjestäjän sisällä, siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän lukiokoulutukseen tai siirtyy ammatilliseen koulutukseen.

2. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteet

Helsingin kaupunki ei kannata opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 24 §:n ja siihen liittyvän asetuksen (opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettu asetus 1766/2009, 1 §) muuttamista esityksen mukaisesti, jossa pienten lukioiden korotus huomioidaan alle 200 oppilaan lukioissa portaittain. Sen sijaan rahoitusjärjestelmää tulee ke-

hittää siihen suuntaan, että se voimakkaammin kannustaa pieniä lukioita ylläpitäviä koulutuksen järjestäjiä rakenteellisiin tarkasteluihin yhteistyössä alueensa muiden lukiokoulutuksen järjestäjien kanssa.

Lisäksi Helsingin kaupunki katsoo, että hallituksen esityksessä ei nyt huomioida suurten kaupunkien erityispiirteitä, kuten muiden kuin suomen- ja ruotsinkielisten lukio-opiskelijoiden määrän kasvua.

Helsingin kaupunki pitää rahoitusperusteiden kehittämisessä tärkeänä sitä, että opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) pykälä 23 b lukiokoulutuksen pysyvistä rahoitusleikkauksista poistetaan.

Lakiuudistuksen myötä tarve erityisopettajien määrälle kasvaa. Muutokseen tulee osoittaa rahoitus täysimääräisesti.

Englannin kielisen ylioppilastutkinnon osalta Helsingin kaupunki toteaa, että hakijoiden yhdenvertainen kohtelu opiskelijavalinnassa edellyttää rahoituksen osoittamista valtionosuuksiin tai valtion erillisrahoitusta toteutuneiden kustannusten mukaisesti.

3. Englanninkielinen lukiokoulutus, opiskelijavalinta ja ylioppilastutkinto

Helsingin kaupunki kannattaa lukiolakiin ja ylioppilastutkintolakiin ehdotettuja muutoksia, jotka mahdollistavat englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittamisen.

On hyvä, että koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuus hakea englanninkielisen lukiokoulutuksen järjestämislupaa, jos koulutukselle on todellinen tarve. Järjestämisluvan hakeminen on vapaaehtoista. Englanninkielisen lukiokoulutuksen opiskelijaksi otto on kokonaan uusi prosessi. Helsingin kaupunki katsoo, että tämä prosessi tulisi luoda valtakunnallisesti yhtenäiseksi koulutuksen järjestäjien yhteistyössä. Näin voidaan varmistaa, että hakuprosessi ja valintakäytännöt ovat hakijan näkökulmasta yhdenvertaiset eri puolella Suomea. Asetuksella olisi tarkoitus säätää valintaperusteista tarkemmin. Valintaperusteiden tulee olla valtakunnalliset, jotta hakijan valintaprosessi toteutuu yhdenmukaisesti.

Helsingin kaupunki pitää lukiolain 21 §:n esitettyä muutosta hyvin poissulkevana. Siinä koulutuksen järjestäjä arvioisi, onko hakijan kielitaito riittävä opetuskielen mukaiseen opetukseen. Jää epäselväksi, miten tämä arvio kielitaidosta käytännössä toteutettaisiin läpinäkyvästi ja yhdenvertaisesti kaikkien hakijoiden osalta. Esityksessä todetaan seuraavasti: ”Jos henkilö olisi suorittanut suomen tai ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärän, hänen katsottaisiin omaavan lukio-opintojen edellyttävän riittävän suomen tai ruotsin kielen kielitaidon.” Jos koulu-

tuksen järjestäjä tulkitsee tätä kirjaimellisesti, tulisi kaikkien S2/R2-oppimäärän suorittaneiden henkilöiden kielitaito varmistaa ennen opiskelijaksi ottoa. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista. Tulkinta johtaisi käytännössä siihen, että lukiokoulutuksen ulkopuolelle voisi jäädä hakijoita, joilla olisi hyvät edellytykset lukio-opintojen suorittamiseen. Esitys heikentää vieraskielisten hakijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia hakeutua lukiokoulutukseen. Kasvatus- ja koulutuslautakunta ehdottaa esitystä muutettavaksi niin, että riittävä suomen tai ruotsin kielitaito lukio-opintoihin voidaan saavuttaa myös suorittamalla S2/R2-oppimäärä.

Esitysluonnoksen mukaan lukiolain 21 a pykälässä säädettäisiin, että englanninkieliseen lukiokoulutukseen otettavalta edellytetään, että henkilöllä on merkittäviä kielellisiä haasteita suoriutua lukiokoulutuksesta suomen tai ruotsin kielellä. Pykälä ilmaisisi lähtökohdan, jonka mukaan lukiokoulutukseen hakevien tulisi ensisijaisesti pyrkiä suorittamaan lukiokoulutus suomen tai ruotsin kielellä. Esitysluonnoksessa todetaan, että lähtökohdan kielitaidon arvioimisessa muodostaisi opiskelijan aikaisempi koulutuspolku. Helsingin kaupunki toteaa, että henkilön kielitaidon luotettava arviointi edellyttää monipuolisten menetelmien käyttämistä. Esimerkiksi suomen- tai ruotsinkielisiin lukio-opintoihin riittävän kielitaidon perusteleva yksinomaan sillä, että hakija on asunut yli kolme vuotta Suomessa, ei välttämättä huomioi tarpeeksi hakijoiden moninaisia taustoja ja tilanteita. Kasvatus- ja koulutuslautakunta toteaa, että kielitaitotasoa voitaisiin todentaa esimerkiksi

- aikaisempaa koulutuspolkua havainnollistavien todistusten avulla (esim. jos aikaisemmat opinnot suoritettu muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä; jos todistuksista käy ilmi, että hakija muuttanut Suomeen vasta hiljattain tai perusopetuksen loppupuolella)
- kielitaitoa arvioivan opettajan lausunnolla
- hakijan äidinkieltä tai kotikieltä kysymällä
- selvittämällä Suomessa asumisajan.

Merkittäviin kielellisiin haasteisiin liittyvä edellytys sekä sen käytännön toteutukseen liittyvät seikat vaativat vielä jatkopohdintaa. Koulutuksenjärjestäjille ei tule jättää liikaa tulkinnanvaraa lakiin, sillä se voisi johtaa hyvin erilaisiin ratkaisuihin. Erilaiset ratkaisut taas eivät ole hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun kannalta toivottavia.

Lukiolain esitysluonnoksen 21 a §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi oleskeluluvan perustetta koskevasta edellytyksestä. Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolelta tulevalta lukiokoulutukseen otettavalta hakijalta edellytettäisiin, että henkilö oleskelee Suomessa muun kuin opiskelun perusteella. Helsingin kaupunki toteaa, että myös Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen sisältä voi tulla hakemuksia henkilöiltä, jotka tavoittelevat opiskelupaikkaa Suomesta

ilman muita perusteita maahan muutolle. Tähän on tärkeää miettiä ratkaisu, jos riskinä nähdään se, ettei koulutus kohdennu suunnitelman mukaiselle kohderyhmälle.

Riittävä englannin kielen taitotaso englanninkieliseen lukiokoulutukseen hakevilta on tarpeellista määritellä valtakunnallisesti. Taitotasoarvioinnin tulee perustua esimerkiksi eurooppalaiseen viitekehukseen tai vastaavaan yhteiseen kielitaitoa kuvaavaan asteikkoon.

Opiskelijavalinta englanninkieliseen lukiokoulutukseen sisältää esityksen mukaan erilaisten hakijaa koskevien tietojen tarkistamista eri tahoilta. On tärkeää varmistaa, että koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada nämä tiedot käyttöönsä toiselta viranomaiselta.

On hyvä, että englanninkielisen lukion opetussuunnitelman perusteet vastaisivat sisällöltään suomen- ja ruotsinkielisiä opetussuunnitelman perusteita. Samalla myös englanninkieliseen opetussuunnitelmaan on sisällytettävä mahdollisuus paikallisesti päätettäviin asioihin, kuten suomen- ja ruotsinkielisissäkin opetussuunnitelmissa on.

On tärkeää, että englanninkieliseen lukiokoulutukseen sisältyy suomen tai ruotsin kielen opintoja. Tämä tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Kuitenkin esityksen ehdotus, jossa englanninkielisen ylioppilastutkinnon kokelaan olisi suoritettava suomi tai ruotsi toisena kielenä -koe, on epärealistinen. Monien opiskelijoiden kohdalla suomen tai ruotsin kielen taito ei ehdi kehittyä tarpeeksi S2/R2-kokeen suorittamista varten, kun lukio-opinnot suoritetaan englannin kielellä. Helsingin kaupunki ehdottaa, että äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen voisi korvata suomen tai ruotsin kielen johonkin oppimäärään perustuvalla kokeella ja englanninkielisen tutkinnon kokelaat suorittaisivat äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen englanniksi. Näin taattaisiin suomen tai ruotsin kielen opiskelulle paikka osana englanninkielistä lukiokoulutusta, ja opiskelija voisi suorittaa suomen tai ruotsin ylioppilaskokeen kielitaitoaan vastaavassa kokeessa.

Helsingin kaupunki haluaa nostaa tarkasteltavaksi myös englannin A-oppimäärän ylioppilastutkinnon arvioinnin. Kokeeseen voisi osallistua nykyistä enemmän englantia äidinkielenään puhuvia, joilla on paremmat edellytykset menestyä kokeessa kuin englantia vieraana kielenä opiskelleilla.

Helsingin kaupunki kannattaa englanninkielisen oppimateriaalin tuottamisen tukea (ns. vähälevikkisen oppimateriaalin tuki). On tärkeää, että englanninkielisen lukiokoulutuksen opiskelijoilla ja opettajilla on myös oppimateriaalien osalta yhdenvertaiset vaihtoehdot käytettävissä suomen- ja ruotsinkieliseen lukiokoulutukseen verrattuna. Kuten esityksessä todetaan, edellyttää englanninkielinen opetus joka tapauksessa

opettajilta lisätyötä sopivien oppimateriaalien laadinnassa, koska valmiita materiaaleja on vähän tai ei lainkaan tarjolla.

Lukio-opetusta antavan opettajan tulee olla tehtävään kelpoinen. Uudistuksen yhteydessä on varmistettava, että yliopistoilla on mahdollisuudet kouluttaa riittävä määrä päteviä opettajia englanninkieliseen opetukseen. Samalla on myös varmistettava, että opiskeluhuollon ja oppimisen tuen henkilöstöllä on riittävä englannin kielen osaaminen. Tätä tulee tarkastella säännöllisesti koulutuksen järjestäjien, ministeriön ja yliopistojen yhteistyössä.

Englanninkielinen ylioppilastutkinto ja siihen johtava lukiokoulutus parantaa lopulta varsin rajatun ryhmän asemaa ja sivistyksellisiä oikeuksia sekä rajaa ulkopuolelle monia oppijoita, joilla ei ole kielellisiä valmiuksia suoritua lukio-opinnoista suomeksi, ruotsiksi eikä englanniksi. Näin ollen yhdenvertaisuuden näkökulmasta on tärkeää mahdollistaa riittävä kielellinen ja muu tuki suomen- ja ruotsinkielisessä lukiokoulutuksessa niille, joilla on haasteita opetuskielen hallinnan kanssa.

4. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoe

Ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) 3 §:n 1 momentissa säädetään ylioppilastutkintoon kuuluvista ja järjestettävistä kokeista. Helsingin kaupunki kannattaa hallituksen ehdotusta muuttaa 1 momenttia siten, että ylioppilastutkinnossa suoritettaviin kokeisiin lisättäisiin taito- ja taideaineiden koe.

Lain 4 §:ssä säädetään ylioppilastutkinnon kokeiden järjestämisestä. Helsingin kaupunki kannattaa 4 §:n momentin 4 lisäystä valmistavista näytöistä. Valmistavat näytöt tarkoittaisivat taiteellisia ja taidollisia näytöjä, jotka liittyisivät taito- ja taideaineiden kokeisiin. Valmistavat näytöt suoritettaisiin ennen varsinaista koetta.

Hallituksen esityksessä todetaan, että taito- ja taideaineiden kokeen suoritustavan kehittämisen lähtökohtana olisivat nykymuotoiset lukiodiplomit. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeen ja ennen sitä suoritettavan valmistavan näytön kehittämisessä tulee huomioida taito- ja taideaineiden luonteelle ominainen sekä taiteellinen ja taidollinen että teoreettinen prosessinomainen työskentely.

Tällä hetkellä valtioneuvoston asetuksen (810/2018) 12 §:n mukaisesti lukiokoulutuksen oppimääriin voi sisältyä lukiodiplomeja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Lukiodiplomit perustuvat kahden opintopisteen laajuisiin koulutuksen järjestäjän tarjoamiin valinnaisiin opintoihin, joilla taataan opiskelijan mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Hallituksen esittämässä taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeessa tätä valinnaista

opintoa ei edellytetä opetuksen järjestäjän tarjottavaksi. Helsingin kaupunki katsoo, että lukiodiplomeille ominainen pitkäkestoinen taiteellisen ja taidollisen prosessin omaksuminen tulee varmistaa ylioppilaskoetta ja valmistavaa näyttöä edeltävänä opintojaksona, jonka laajuus on vähintään yksi (1) opintopiste, mutta mieluummin kaksi (2) opintopistettä, joka vastaisi laajuudeltaan nykyistä lukiodiplomiopintojaksoa.

Hallituksen ehdotuksessa lisättäisiin ylioppilastutkinnosta annettuun valtioneuvoston asetuksen (612/2019) 4 §:ään säännös siitä, että taito- ja taideaineissa kokeet järjestettäisiin musiikissa, kuvataiteessa ja liikunnassa. Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan ylioppilaskokeelle tulisi uudistuksen seurauksena selkeä asema osana ylioppilastutkintoa ja valtakunnallista yhteismitallista arviointia. Näin korkeakoulut voisivat jatkossa ottaa nykyistä paremmin huomioon näiden kolmen oppiaineen osaamisen opiskelijavalinnoissa. Helsingin kaupunki katsoo, ettei uudistus saa heikentää kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin asemaa lukiokoulutuksessa. Uudistus asettaa jatko-opintoihin hakeutumisessa eriarvoiseen asemaan opiskelijat, joilla on hankittuna esimerkiksi erityislukioista tai painotetun opetuksen myötä vahvaa osaamista lukio-opintojen aikana muista taito- ja taideaineista, joista ei voi suorittaa ylioppilaskoetta ja valmistavaa näyttöä.

Hallituksen esittämän nykyisen lukiodiplomin suorittamisen lakkaamisella musiikissa, kuvataiteessa ja liikunnassa voi olla ennakoimattomia vaikutuksia näiden ylioppilaskokeiden ja muiden taito- ja taideaineiden lukiodiplomien suoritustuloksiin ja sitä kautta vaikutuksia opetuksen järjestäjille koituviin kustannuksiin. Lautakunta katsoo, että hallituksen esityksen mukainen kahdesti vuodessa toteutettava tutkintopäivä ja koepäivää edeltävä valmistava näyttö ja alustava arviointi lisäävät valvojaressurssitarvetta yhden uuden koepäivän kustannuksien verran. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeen järjestäminen vaatii koulutuksen järjestäjältä myös lisäresurssia täydennyskoulutukseen. Hallituksen esityksessä todetaan, että musiikin, kuvataiteen ja liikunnan nykyisten lukiodiplomien lakkauttaminen vapauttaisi resurssia taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeen ja sitä edeltävän valmistavan näytön järjestämiseen. Jos ennen ylioppilaskoetta ja sitä valmistavaa näyttöä opetuksen järjestäjä haluaa tarjota opintojakson, jolla vahvistetaan opiskelijan valmiuksia pitkäjänteiseen taiteelliseen, taidolliseen ja tiedolliseen työskentelyprosessiin, opetuksen järjestäjän kokonaiskustannukset pysyisivät opetuksen kannalta samantasoisina kuin tällä hetkellä. Helsingin kaupungissa musiikin, kuvataiteen ja liikunnan erityistehtävän saaneet lukiot kehittävät oppiaineiden opetusta lukiodiplomien ja niitä edeltävien opintojen osalta. Helsingin kaupunki on valmis tarjoamaan lukiodiplomeja edeltäviä opintoja valtakunnallisesti, jos opetukseen on tarjolla riittävä resurssi.

5. Tilauskoulutus

Koulutuksen järjestäjä voi järjestää opiskelijaryhmälle opetusta niin, että koulutuksen tilaa ja rahoittaa Suomen valtio, toinen valtio, kansainvälinen järjestö taikka suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö (tilauskoulutus).

Helsingin kaupunki kannattaa tilauskoulutusta koskevan lukiolain 9 §:n muuttamista esitetyn mukaisesti. Esitys selkeyttää koulutuksen järjestäjälle tilauskoulutukseen liittyviä edellytyksiä ja turvaa tilauskoulutukseen osallistuvan oikeuksia ja varoja.

Esittelijän perustelut

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt Helsingin kaupungin lausuntoa luonnoksesta lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Helsingin kaupunki ottaa lausunnoissaan kantaa lausunnonpyytäjän esittämiin kysymyksiin. Lausunnon antamisen määräaika on 4.6.2024. Kaupungin lausunto perustuu kasvatus- ja koulutuslautakunnan lausuntoon.

Hallintosäännön 19 luvun 5 §:n mukaan, ellei toisin ole säädetty tai määrätty, kaupungin puhevaltaa käyttää ja kaupungin esitykset ja lausunnot ulkopuoliselle antaa kaupunginhallitus. Asian periaatteellisen ja taloudellisen merkityksen ollessa vähäinen, kaupungin esitykset tai lausunnot antaa se kaupungin viranomainen, jonka tehtäviin asia kuuluu.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Jukka-Pekka Ujula

Lisätiedot

Katja Rimpilä, kaupunginsihteeri, puhelin: 09 310 36256
katja.rimpila(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö 22.4.2024
- 2 Lausuntopyyntö 22.4.2024, sv
- 3 Lausuntopyyntö 22.4.2024, liite, luonnos
- 4 Lausuntopyyntö 22.4.2024, liite, luonnos, sv
- 5 Lausuntopyyntö 22.4.2024, liite, pykäläluonnokset, sv

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Otteen liitteet

Esitysteksti

Päätöshistoria

Kasvatus- ja koulutuslautakunta 14.05.2024 § 105

HEL 2024-005779 T 03 00 00

Lausunto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta antoi lausunnon kaupunginhallitukselle 22.4.2024 saapuneeseen opetus- ja kulttuuriministeriön lausuntopyyntöön koskien luonnosta hallituksen esitykseksi lukiolain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Lausuntoa on pyydetty 15.5.2024 mennessä. Asian kiireellisyyden vuoksi asia on päätettävä tässä kokouksessa ja lautakunta tarkastaa pöytäkirjan tämän pykälän osalta heti.

Lausunnossa lausutaan seuraavista säädösehdotuksista:

1. oppimisen tuki ja erityisopetus
2. lukiokoulutuksen rahoitusperusteet
3. englanninkielinen lukiokoulutus, opiskelijavalinta ja ylioppilastutkinto
4. taito- ja taideaineiden ylioppilaskoe
5. tilauskoulutus.

Luonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi lukiolakia, ylioppilastutkinnosta annettua lakia, oppivelvollisuuslakia sekä opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia. Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitteena on mahdollistaa englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittaminen tiukasti rajatuin kriteerein sekä mahdollistaa pakollisen ylioppilastutkintokokeen korvaaminen taito- ja taideaineen kokeella. Tavoitteena on myös selkeyttää oppimisen tuen järjestelmää ja yhtenäistää tukiketjua varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Osana oppimisen tukea hallitus säätää lukio-opiskelijoiden oikeudesta tukiopetukseen varmistaakseen jokaiselle opiskelijalle riittävän tuen edetä lukio-opinnoissa. Tarkoituksena on myös uudistaa lukiokoulutuksen rahoitusjärjestelmä vastaamaan paremmin lukiokoulutuksen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia.

1. Oppimisen tuki ja erityisopetus

Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää tärkeänä opiskelijoiden yhdenvertaisuuden kannalta, että lukiolain uudistuksen luonnoksessa opiske-

lijoille turvataan oikeus oppimisen tukeen ja erityisopetukseen. Näin jokainen, jolla on valmiudet suorittaa lukiokoulutus, voi hakeutua koulutukseen ja saada tutkinnon suoritettua.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta näkee, että oppimisen tuen jatkuvuus koulutusasteelta toiselle siirryttäessä on tärkeää. Kuitenkin on huomioitava, että lukiokoulutuksessa ei ole käytössä kaikki samat tuen muodot, jotka perusopetuksessa ovat mahdollisia, kuten esimerkiksi erityisluokkaopetus ja oppiaineiden yksilöllistäminen. Lukiokoulutus eroaa myös ammatillisesta koulutuksesta oppimisen tuen suhteen, sillä ammatillisessa koulutuksessa on mahdollista esimerkiksi osaamisen arvioinnin mukauttaminen tai osatutkinnon suorittaminen. Ehdotuksen mukaan lukiokoulutuksessa osaamisen arvioinnin mukauttaminen ei ole jatkossaakaan mahdollista, ja tätä näkemystä kasvatus- ja koulutuslautakunta kannattaa.

Opiskelijoiden erilaiset haasteet ovat lisääntyneet. Tällaisia ovat muun muassa mielenterveyshaasteet, uupumusoireilu, elämäntilanteen haasteet ja neuropsykiatriset haasteet. Nämä vaikuttavat myös opiskelukykyyn, kykyyn sitoutua opintoihin sekä opintomenestykseen. Opiskelijat tarvitsevat yhä enemmän tukea, jossa yhdistyy oppimisen tuki, opiskeluhuollollinen tuki ja mahdollisesti oppilaitoksen ulkopuolinen tuki. On merkittävää nähdä opiskelija kokonaisuutena ja tarjota tukea tarvittaessa monialaisena yhteistyönä. Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää tärkeänä lukiokoulutuksen esteettömyyttä ja saavutettavuutta, jolloin opiskeluympäristöissä ja opetuksessa huomioidaan erilaiset toimintatarjoitteet ja muun muassa oppijan neuropsykiatriset piirteet. Opiskeluympäristöjen ja opetuksen rakentamisesta on oleellista hyödyntää opiskelijahuollon psykologien asiantuntijuutta. Lainsäädännölliselläkin tasolla on tärkeää tunnistaa ja mahdollistaa se, että opiskelijoiden tukeminen opinnoissa on erilaisten tuen muotojen yhdistämistä ja eri toimijoiden yhteistyötä tukevaa ja edellyttävää. Lautakunta pitää tärkeänä, että esimerkiksi Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2023) sekä Oppivelvollisuuslain (1214/2020) mahdollisissa tulevaisuudessa muutoksissa huomioidaan oppimisen tuen monitasoisuus ja -muotoisuus. On tarpeellista, että lukiolaisten oppimisen ja hyvinvoinnin tukeen vaikuttava lainsäädäntö muodostaa selkeän kokonaisuuden.

Helsingin kaupungin lukiokoulutuksessa on erityisopettajia työskennellyt lähes 30 vuoden ajan. Tarve erityisopetukselle on ollut kasvussa ja kasvaa edelleen. Helsingin kaupungin lukiolaisista 16,9 %:lla on kirjattu oppimisen tuen suunnitelma (03/2024). S2-opetusta saavien opiskelijoiden osuus on kasvanut voimakkaasti ollen tällä hetkellä 16,9 %. Vuonna 2010 osuus oli 2,9 %. Suunnitellun englanninkielisen ylioppilastutkinnon mahdollistuessa on tarpeen varmistaa, että opiskelijat

saavat tarvittaessa jatkossa myös englanninkielistä oppimisen tukea lukio-opintojensa aikana.

Lakiesityksen pykälissä 28 ja 28 a todetaan, että opiskelijan on saatava tukea tai erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi. Lähtökohteisesti lukion tavoitteena on ylioppilastutkinnon suorittaminen. Niillä opiskelijoilla, jotka eivät saa valmiiksi toisen asteen tutkintoa vaan ai-noastaan lukion oppimäärän, on heikot edellytykset jatko-opintoihin ja heikompi työmarkkina-asema. Näin ollen kasvatuksen ja koulutuksen lautakunta toteaa oppimisen tuen ja erityisopetuksen tavoitteena olevan opiskelijoiden tukeminen sekä ylioppilastutkinnon että lukion oppimäärän suorittamisessa.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää tärkeänä, että lukio-opiskelijoiden on mahdollista saada tarvitsemaansa oppimisen tukea matalalla kynnyksellä joustavasti ja oikea-aikaisesti. Oppimisen tuen muotojen on oltava monipuolisia ja tarkoituksenmukaisia. Opetushenkilöstön osaamisen kehittäminen erilaisten tuen tarpeiden tunnistamiseksi ja tuen antamiseksi on myös oleellista. Tuen tarpeiden systemaattinen tunnistaminen on myös tärkeää. Oppimisen tukeminen ei ole vain opiskelijalle annettavaa henkilökohtaista tukea vaan esimerkiksi oppimisympäristöihin vaikuttamista siten, että ne ovat erilaisille opiskelijoille mahdollisimman saavutettavia. Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää hyvänä, että lakiesityksessä oppimisen tuki on monipuolista ja sitä toteutetaan opetus-, ohjaus- ja opiskeluhuoltohenkilöstön yhteistyönä.

Lakiesityksen pykälässä 28 oppimisen tuki on määritelty tarvittavaksi tukiopetuksesi, ohjaukseksi ja tueksi, ja kasvatus- ja koulutuslautakunta katsoo, että tukitoimet tulisi toteuttaa opetus-, ohjaus- ja opiskeluhuoltohenkilöstön yhteistyönä. Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää tärkeänä, että laki ei jättäisi epäselvyyttä siihen, mitä tukiopetuksella tarkoitetaan. Oppiaineissa tukiopetus voi olla vain aineenopettajan antamaa tukea, sillä vain aineenopettajalla on riittävä aineenhallinta oppisisältöjen opettamiseen. Pykäliin 28 a ja 28 b, joissa säädetään oikeudesta erityisopetukseen, olisi tärkeää sisältyä ymmärrys, että vain erityisopettajat antavat erityisopetusta eikä erityisopetus ole aineenopetusta. Kasvatus- ja koulutuslautakunta ennakoii, että lakiuudistuksen myötä tarve erityisopettajien määrälle kasvaa. Tämä puolestaan vaatii taloudellista lisäresurssia. Muutokseen tulee osoittaa rahoitus täysimääräisesti. Erityisopetuksen lisäämistä ei voi tehdä aineenopetuksen resursien kustannuksella.

Lakiesityksen pykälässä 28 Oikeus oppimisen tukeen säädetään, että tukitoimet kirjataan opiskelijan pyynnöstä opiskelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Lisäksi pykälässä 28 a Oikeus erityisopetukseen todetaan, että erityisopetus kirjataan opiskelijan pyynnöstä opis-

kelijan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Kasvatus- ja koulutuslautakunnan mielestä on tärkeää, että saatu oppimisen tuki ja erityisopetus olisivat näkyvissä henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa. Tällöin tuen antaminen, seuranta ja arviointi olisivat helpommin toteutettavissa. Tieto toteutuneista oppimisen tukitoimista on myös ylioppilaskirjoitusten erityisjärjestelyitä haettaessa olennainen tieto.

Lakiesityksen pykälässä 28 a Oikeus erityisopetukseen säädetään, että opiskelijalla on oikeus erityisopetukseen, jos hän tarvitsee todennettujen oppimisvaikeuksien tai muiden syiden vuoksi erityisopetusta lukion oppimäärän suorittamiseksi eikä 28 §:ssä tarkoitettu oppimisen tuki ole riittävää opiskelijan tuen tarve huomioiden. Helsingin kaupungin lukio-koulutuksessa on erityisopetuksesta pitkä kokemus ja opiskelijoille on voitu joustavasti tarjota oppimisen tukea koko opetushenkilöstön toimesta opiskelijoiden sitä tarvitessa. Oppimisen tukea saadessaan opiskelija voi saada erityisopettajan tarjoamaa tukea sekä kaikkia niitä oppimisen tuen muotoja, jotka lukiossa ovat käytettävissä. Voi olla häilyvää, milloin oppimisen tuki ei enää riitä ja tarjoaako oikeus erityisopetukseen esimerkiksi määrällisesti enemmän tukea. On tärkeää määrittellä, mitä tarkoitetaan erityisopettajan antamalla erityisopetuksella lukiossa ja miten se eroaa erityisopettajan antamasta oppimisen tuesta.

Helsingin kaupungin lukiokoulutuksessa erityisopetusta on annettu opiskelijoille tarveperusteisesti. Lakiesityksen (28 a §) mukaan erityisopetusta voi saada vain todennettujen oppimisvaikeuksien tai muiden syiden vuoksi. Tämä voi aiheuttaa, että erityisopetuksen saaminen viivästyy esimerkiksi oppimisvaikeuden todentamisen saamiseksi. Lisäksi lukio-opiskelijoiden yhdenvertaisuus voi vaarantua, sillä oppimisvaikeuksien todentamiseksi tutkimuksiin pääseminen voi viedä hyvinkin eripituisia aikoja riippuen esimerkiksi jonoista terveydenhuollossa. Myös opiskeluhuollon palveluiden saatavuudessa voi olla vaihtelua, ja opiskeluhuollon piirissä ei voida tehdä kaikkea todentamista. Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää tärkeänä, että erityisopetuksen aloittaminen ei saa viivästyä oppimisvaikeuksien todentamisen vuoksi, vaan erityisopetuksen antaminen täytyy voida aloittaa viivytyksettä, kun oppimisen tuen keinot eivät enää ole riittävät.

Helsingin kaupungin lukiokoulutuksessa on kokemus, että erityisopetusta voidaan toteuttaa tarvelähtöisesti ja joustavasti myös ilman päätöstä. Kasvatus- ja koulutuslautakunta ei pidä kannatettavana, että erityisopetuksesta pitää aina tehdä päätös, kuten lakiehdotuksen 28 b §:ssä ehdotetaan. Lautakunta ehdottaa, että päätös erityisopetuksesta tehdään vain sellaisissa tilanteissa, joissa opiskelija ja tämän huoltaja pyytää päätöstä. Päätöksen teko voi viivästyttää erityisopetuksen saamista vieden tarpeettomasti myös aikaa ja resursseja, jos päätös pitää

tehdä aina. Lisäksi on vaarana, että erityisopettajien työpanos sidotaan liiaksi vain erityisopetukseen oppimisen tuen kustannuksella.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää tärkeänä, että määritellään selkeästi, miten erityisopetusta haetaan, millä perusteilla oikeudesta erityisopetukseen päätetään ja mitä päätös erityisopetuksen saamisesta sisältää eli mistä kaikesta siinä päätetään. Hakuprosessille tarvittavine lomakkeineen täytyy olla valtakunnallisesti yhtenäiset toimintatavat. Olennaista on myös se, että toimeenpanosuunnitelma on helposti ja selkeästi saatavilla sille opetushenkilöstölle, joka opiskelijaa opettaa ja päätöksen arkistoinnille on valtakunnallisesti yhtenäiset ohjeet.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää tärkeänä lakiehdotuksen 28 b §:n kohtaa, jossa perusopetuslain (628/1998) 17 §:n mukaisen peruskouluopetuksen päättyessä oppivelvollisen voimassa olevan erityisen tuen päätöksen pohjalta pitää selvittää ja arvioida opiskelijan erityisopetuksen tarve hänen siirtyessään lukiokoulutukseen. Tiedon siirtyminen on olennaista oikea-aikaisen ja tarkoituksenmukaisen oppimisen tuen tarpeen arvioimiseksi ja suunnittelemiseksi. Valtakunnallisesti toimiva tiedonsiirto esimerkiksi KOSKI-palvelun kautta takaisi erityisen tuen päätöksen siirtymisen sujuvasti, oikea-aikaisesti ja tietoturvallisesti perusopetuksesta lukiokoulutukseen. Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää tärkeänä, että siirtymässä perusopetuksesta lukiokoulutukseen siirretään opetuksen järjestämisen kannalta kaikki olennainen tieto. Olennaista on olla myös ohjeistus siitä, miten lukiokoulutuksessa tehty päätös erityisopetuksesta siirtyy esimerkiksi tilanteissa, joissa opiskelija vaihtaa lukiota koulutuksen järjestäjän sisällä, siirtyy toisen koulutuksen järjestäjän lukiokoulutukseen tai siirtyy ammatilliseen koulutukseen.

2. Lukiokoulutuksen rahoitusperusteet

Helsingin kaupungin suomen- tai ruotsinkielinen lukiokoulutus ei saa yksikköhintoihinsa pienten lukioiden korotusta, koska korotus huomioidaan alle 200 opiskelijan lukioissa portaittain. Kasvatus- ja koulutuslautakunta ei kannata opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 24 §:n ja siihen liittyvän asetuksen (opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettu asetus 1766/2009, 1 §) muuttamista esityksen mukaisesti. Sen sijaan lautakunnan mielestä rahoitusjärjestelmää tulee kehittää siihen suuntaan, että se voimakkaammin kannustaa pieniä lukioita ylläpitäviä koulutuksen järjestäjiä rakenteellisiin tarkasteluihin yhteistyössä alueensa muiden lukiokoulutuksen järjestäjien kanssa.

Kuten hallituksen esityksessä todetaan, vuonna 2023 kunnallisista koulutuksen järjestäjistä 140:llä (63 prosentilla) opiskelijamäärä oli alle 200. Lähes kaksi kolmasosaa kunnallisista lukiokoulutuksen järjestäjistä sai niin sanottua pienten lukioiden lisää, ja siihen kohdistui vuonna

2023 lukiokoulutuksen rahoituksesta 41 miljoonaa euroa. Esityksessä todetaan myös, että opiskelijamäärältään pienten lukiokoulutuksen järjestäjien määrä tulee kasvamaan tulevina vuosina voimakkaasti: arvion mukaan alle 100 opiskelijan lukiokoulutuksen järjestäjien määrä nousisi 20 prosentilla vuoteen 2035 mennessä. Tämä kehitys on nähtävillä jo nyt. Samaan aikaan opiskelijamäärältään suurten järjestäjien osuus opiskelijoista on kasvanut. Helsingin kaupungin lukiokoulutuksessa opiskelijamäärät tulevat kasvamaan ikäluokkien koon kasvun, maahanmuuton ja sisäisen muuttoliikkeen takia koko 2030-luvun, mikä näkyy esimerkiksi kasvavina tila-, henkilöstö-, oppimateriaali-, väline- ja ruokailukustannuksina.

Lisäksi lautakunta katsoo, että hallituksen esityksessä ei nyt huomioida suurten kaupunkien erityispiirteitä, kuten muiden kuin suomen- ja ruotsinkielisten lukio-opiskelijoiden määrän kasvua. Suuret kaupungit kantavat nyt valtakunnallisesti merkittävän vastuun näiden opiskelijoiden sivistyksellisten oikeuksien toteutumisesta sekä tarjoavat heidän tarvitsemaansa kielellistä ja muuta tukea opintojen ja ylioppilastutkinnon suorittamiseksi. Esimerkiksi Helsingin väestöennusteen mukaan vuonna 2030 toisen asteen ikäluokasta noin neljännes olisi vieraskielisiä.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää rahoitusperusteiden kehittämisessä tärkeänä sitä, että opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) pykälä 23 b lukiokoulutuksen pysyvistä rahoitusleikkauksista poistetaan. Siihen hallituksen esityksen luonnoksessa ei nyt esitetä muutoksia. Vuonna 2014 lisätyn pykälän myötä lukiokoulutukselle vuosittain laskettavaan yksikköhintaan tehdään 996,13 euron suuruinen vähennys. Yksikköhinta lasketaan aikaisempien vuosien valtionosuuspohjan kustannusten perusteella.

3. Englanninkielinen lukiokoulutus, opiskelijavalinta ja ylioppilastutkinto

Kasvatus- ja koulutuslautakunta kannattaa lukiolakiin ja ylioppilastutkintolakiin ehdotettuja muutoksia, jotka mahdollistavat englanninkielisen ylioppilastutkinnon suorittamisen.

Lautakunta pitää myös hyvänä, että koulutuksen järjestäjällä on mahdollisuus hakea englanninkielisen lukiokoulutuksen järjestämislupaa, jos koulutukselle on todellinen tarve. Järjestämisluvan hakeminen on vapaaehtoista. Englanninkielisen lukiokoulutuksen opiskelijaksi otto on kokonaan uusi prosessi, joka on luotava. Esityksen prosessikuvaus on hyvin monitulkintainen ja jättää koulutuksen järjestäjälle paljon harkinnanvaltaa. Kasvatus- ja koulutuslautakunta katsoo, että tämä prosessi tulisi luoda valtakunnallisesti yhtenäiseksi eri koulutuksen järjestäjien yhteistyössä. Näin voidaan varmistaa, että hakuprosessi ja valintakäytännöt ovat hakijan näkökulmasta yhdenvertaiset eri puolella Suomea.

Jos hakukelpoisia hakijoita on enemmän kuin paikkoja, pitää koulutuksen järjestäjän asettaa hakijat paremmuusjärjestykseen lukio-opinnoissa tarvittavan ydinosaamisen perusteella. Asetuksella olisi tarkoitus säätää valintaperusteista tarkemmin. Valintaperusteiden tulee olla valtakunnalliset, jotta hakijan valintaprosessi toteutuu yhdenmukaisesti.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta toteaa, että lukiolain 21 §:n esitetty muutos on hyvin poissulkeva. Koulutuksen järjestäjä arvioisi, onko hakijan kielitaito riittävä opetuskielen mukaiseen opetukseen. Jää epäselväksi, miten tämä arvio kielitaidosta käytännössä toteutettaisiin läpinäkyvästi ja yhdenvertaisesti kaikkien hakijoiden osalta. Esityksessä todetaan seuraavasti: ”Jos henkilö olisi suorittanut suomen tai ruotsin kielen ja kirjallisuuden oppimäärän, hänen katsottaisiin omaavan lukio-opintojen edellyttävän riittävän suomen tai ruotsin kielen kielitaidon.” Jos koulutuksen järjestäjä tulkitsee tätä kirjaimellisesti, tulisi kaikkien S2/R2-oppimäärän suorittaneiden henkilöiden kielitaito varmistaa ennen opiskelijaksi ottoa. Tämä ei ole tarkoituksenmukaista. Tulkinta johdaisi käytännössä siihen, että lukiokoulutuksen ulkopuolelle voisi jäädä hakijoita, joilla olisi hyvät edellytykset lukio-opintojen suorittamiseen. Esitys heikentää vieraskielisten hakijoiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia hakeutua lukiokoulutukseen. Kasvatus- ja koulutuslautakunta ehdottaa esitystä muutettavaksi niin, että riittävä suomen tai ruotsin kielitaito lukio-opintoihin voidaan saavuttaa myös suorittamalla S2/R2-oppimäärä.

Esitysluonnoksen mukaan lukiolain 21 a pykälässä säädettäisiin, että englanninkieliseen lukiokoulutukseen otettavalta edellytetään, että henkilöllä on merkittäviä kielellisiä haasteita suoriutua lukiokoulutuksesta suomen tai ruotsin kielellä. Pykälä ilmaisisi lähtökohdan, jonka mukaan lukiokoulutukseen hakevien tulisi ensisijaisesti pyrkiä suorittamaan lukiokoulutus suomen tai ruotsin kielellä. Kasvatus- ja koulutuslautakunta toteaa, että henkilön kielitaidon luotettava arviointi edellyttää monipuolisten menetelmien käyttämistä. Esitysluonnoksessa todetaan, että lähtökohdan kielitaidon arvioimisessa muodostaisi opiskelijan aikaisempi koulutuspolku. Lautakunta näkee, että tämän lisäksi kielitaidon arvioinnissa tulisi käyttää myös muita keinoja, jotta saataisiin mahdollisimman luotettava käsitys henkilön kielitaidosta. Esimerkiksi suomen- tai ruotsinkielisiin lukio-opintoihin riittävän kielitaidon perusteleminen yksinomaan sillä, että hakija on asunut yli kolme vuotta Suomessa, ei välttämättä huomioi tarpeeksi hakijoiden moninaisia taustoja ja tilanteita. Kasvatus- ja koulutuslautakunta toteaa, että kielitaitotasoa voitaisiin todentaa esimerkiksi

- aikaisempaa koulutuspolkua havainnollistavien todistusten avulla (esim. jos aikaisemmat opinnot suoritettu muulla kuin suomen tai

- ruotsin kielellä; jos todistuksista käy ilmi, että hakija muuttanut Suomeen vasta hiljattain tai perusopetuksen loppupuolella)
- kielitaitoa arvioivan opettajan lausunnolla
 - hakijan äidinkieltä tai kotikieltä kysymällä
 - selvittämällä Suomessa asumisajan.

Merkittäviin kielellisiin haasteisiin liittyvä edellytys sekä sen käytännön toteutukseen liittyvät seikat vaativat kuitenkin vielä jatkopohdintaa. Kasvatus- ja koulutuslautakunta katsoo, että koulutuksenjärjestäjille ei tule jättää liikaa tulkinnanvaraa lakiin, sillä se voisi johtaa hyvin erilaisiin ratkaisuihin. Erilaiset ratkaisut taas eivät ole hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun kannalta toivottavia.

Lukiolain esitysluonnoksen 21 a §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi oleskeluluvan perustetta koskevasta edellytyksestä. Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolelta tulevalta lukiokoulutukseen otettavalta hakijalta edellytettäisiin, että henkilö oleskelee Suomessa muun kuin opiskelun perusteella. Kasvatus- ja koulutuslautakunta huomauttaa, että myös Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen sisältä voi tulla hakemuksia henkilöiltä, jotka tavoittelevat opiskelupaikkaa Suomesta ilman muita perusteita maahan muutolle. Tähän on tärkeää miettiä ratkaisu, jos riskinä nähdään se, ettei koulutus kohdennu suunnitelman mukaiselle kohderyhmälle.

Lautakunta myös toteaa, että riittävä englannin kielen taitotaso englanninkieliseen lukiokoulutukseen hakevilta on tarpeellista määritellä valtakunnallisesti. Taitotasoarvioinnin tulee perustua esimerkiksi eurooppalaiseen viitekehyykseen tai vastaavaan yhteiseen kielitaitoa kuvaavaan asteikkoon.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta toteaa, että hakijoiden yhdenvertainen kohtelu opiskelijavalinnassa edellyttää riittävän rahoituksen osoittamista valtionosuuksiin tai valtion erillisrahoitusta toteutuneiden kustannuksien mukaisesti. Englanninkielisen lukiokoulutuksen opiskelijavalinta aiheuttaa koulutuksen järjestäjälle uusia tehtäviä ja näistä aiheutuvia kustannuksia. Opiskelijavalinnan edellyttämää henkilöstötarvetta on vielä vaikea arvioida, koska valtakunnallista prosessikuvausta ei ole. Lisäresurssia tarvitaan mm. todistuksien vastaavuuksien tarkistamiseen, kielitaidon arviointiin sekä hakijoiden neuvontaan ja ohjaukseen. Englanninkieliseen lukiokoulutukseen haetaan myös ulkomailta käsin, mikä lisää neuvonnan ja ohjauksen tarvetta.

Opiskelijavalinta englanninkieliseen lukiokoulutukseen sisältää esityksen mukaan runsaasti erilaisten hakijaa koskevien tietojen tarkistamista eri tahoilta (esimerkiksi maassaoloaika ja aiempien todistuksien vastaavuuksien arviointi). Kasvatus- ja koulutuslautakunnan mielestä on

tärkeää varmistaa, että koulutuksen järjestäjällä on oikeus saada nämä tiedot käyttöönsä toiselta viranomaiselta.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää hyvänä, että englanninkielisen lukion opetussuunnitelman perusteet vastaisivat sisällöltään suomen- ja ruotsinkielisiä opetussuunnitelman perusteita. Samalla lautakunta toteaa, että myös englanninkieliseen opetussuunnitelmaan on sisällytettävä mahdollisuus paikallisesti päätettäviin asioihin, kuten suomen- ja ruotsinkielisissäkin opetussuunnitelmissa on.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta pitää tärkeänä, että englanninkieliseen lukiokoulutukseen sisältyy suomen tai ruotsin kielen opintoja. Tämä tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Lautakunta toteaa kuitenkin, että esityksen ehdotus, jossa englanninkielisen ylioppilastutkinnon kokelaan olisi suoritettava suomi tai ruotsi toisena kielenä -koe, on epärealistinen. Monien opiskelijoiden kohdalla suomen tai ruotsin kielen taito ei ehdi kehittyä tarpeeksi S2/R2-kokeen suorittamista varten etenkin, kun lukio-opinnot suoritetaan englannin kielellä. Lautakunta ehdottaa, että äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen voisi korvata suomen tai ruotsin kielen johonkin oppimäärään perustuvalla kokeella ja englanninkielisen tutkinnon kokelaat suorittaisivat äidinkielen ja kirjallisuuden kokeen englanniksi. Näin taattaisiin suomen tai ruotsin kielen opiskelulle paikka osana englanninkielistä lukiokoulutusta, ja opiskelija voisi suorittaa suomen tai ruotsin ylioppilaskokeen kielitaitoaan vastaavassa kokeessa.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta haluaa nostaa tarkasteltavaksi myös englannin A-oppimäärän ylioppilastutkinnon arvioinnin. Kokeeseen voisi osallistua nykyistä enemmän englantia äidinkielenään puhuvia, joilla on paremmat edellytykset menestyä kokeessa kuin englantia vieraana kielenä opiskelleilla.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta kannattaa englanninkielisen oppimateriaalin tuottamisen tukea (ns. vähälevikkisen oppimateriaalin tuki). On tärkeää, että englanninkielisen lukiokoulutuksen opiskelijoilla ja opettajilla on myös oppimateriaalien osalta yhdenvertaiset vaihtoehdot käytävissä suomen- ja ruotsinkieliseen lukiokoulutukseen verrattuna. Kuten esityksessä todetaan, edellyttää englanninkielinen opetus joka tapauksessa opettajilta lisätyötä sopivien oppimateriaalien laadinnassa, koska valmiita materiaaleja on vähän tai ei lainkaan tarjolla.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta korostaa, että lukio-opetusta antavan opettajan tulee olla tehtävään kelpoinen. Uudistuksen yhteydessä on varmistettava, että yliopistoilla on mahdollisuudet kouluttaa riittävä määrä päteviä opettajia englanninkieliseen opetukseen. Samalla on myös varmistettava, että opiskeluhuollon ja oppimisen tuen henkilöstöl-

lä on riittävä englannin kielen osaaminen. Lautakunta ehdottaa, että tätä asiaa tarkastellaan säännöllisesti koulutuksen järjestäjien, ministeriön ja yliopistojen yhteistyössä.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta toteaa lopuksi, että englanninkielinen ylioppilastutkinto ja siihen johtava lukiokoulutus parantaa lopulta varsin rajatun ryhmän asemaa ja sivistyksellisiä oikeuksia sekä rajaa ulkopuolelle monia oppijoita, joilla ei ole kielellisiä valmiuksia suoritua lukio-opinnoista suomeksi, ruotsiksi eikä englanniksi. Näin ollen yhdenvertaisuuden näkökulmasta on tärkeää mahdollistaa riittävä kielellinen ja muu tuki suomen- ja ruotsinkielisessä lukiokoulutuksessa niille, joilla on haasteita opetuskielen hallinnan kanssa.

4. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskoe

Ylioppilastutkinnosta annetussa laissa (502/2019) 3 §:n 1 momentissa säädetään ylioppilastutkintoon kuuluvista ja järjestettävistä kokeista. Kasvatus- ja koulutuslautakunta kannattaa hallituksen ehdotusta muuttaa 1 momenttia siten, että ylioppilastutkinnossa suoritettaviin kokeisiin lisättäisiin taito- ja taideaineiden koe.

Lain 4 §:ssä säädetään ylioppilastutkinnon kokeiden järjestämisestä. Lautakunta kannattaa 4 §:n momentin 4 lisäystä valmistavista näyttöistä. Valmistavat näytöt tarkoittaisivat taiteellisia ja taidollisia näyttöjä, jotka liittyisivät taito- ja taideaineiden kokeisiin. Valmistavat näytöt suoritettaisiin ennen varsinaista koetta.

Hallituksen esityksessä todetaan, että taito- ja taideaineiden kokeen suoritustavan kehittämisen lähtökohtana olisivat nykymuotoiset lukiodiplomit. Kasvatus- ja koulutuslautakunta painottaa, että taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeen ja ennen sitä suoritettavan valmistavan näytön kehittämisessä tulee huomioida taito- ja taideaineiden luonteelle ominainen sekä taiteellinen ja taidollinen että teoreettinen prosessinomainen työskentely.

Tällä hetkellä valtioneuvoston asetuksen (810/2018) 12 §:n mukaisesti lukiokoulutuksen oppimääriin voi sisältyä lukiodiplomeja koulutuksen järjestäjän päättämällä tavalla. Lukiodiplomit perustuvat kahden opintopisteen laajuisiin koulutuksen järjestäjän tarjoamiin valinnaisiin opintoihin, joilla taataan opiskelijan mahdollisuus osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Hallituksen esittämässä taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeessa tätä valinnaista opintoa ei edellytetä opetuksen järjestäjän tarjottavaksi. Kasvatus- ja koulutuslautakunta katsoo, että lukiodiplomeille ominainen pitkäkestoinen taiteellisen ja taidollisen prosessin omaksuminen tulee varmistaa ylioppilaskoetta ja valmistavaa näyttöä edeltävänä opintojaksona, jonka laajuus on vähintään yksi (1) opintopiste, mutta mieluummin kaksi (2)

opintopistettä, joka vastaisi laajuudeltaan nykyistä lukiodiplomiopintojaksoa.

Hallituksen ehdotuksessa lisättäisiin ylioppilastutkinnosta annettuun valtioneuvoston asetuksen (612/2019) 4 §:ään säännös siitä, että taito- ja taideaineissa kokeet järjestettäisiin musiikissa, kuvataiteessa ja liikunnassa. Kasvatus- ja koulutuslautakunta kannattaa ehdotusta. Musiikin, kuvataiteen ja liikunnan ylioppilaskokeelle tulisi uudistuksen seurauksena selkeä asema osana ylioppilastutkintoa ja valtakunnallista yhteismitallista arviointia. Tämän vuoksi korkeakoulut voisivat jatkossa ottaa nykyistä paremmin huomioon näiden kolmen oppiaineen osaamisen opiskelijavalinnoissa. Lautakunta katsoo, ettei uudistus saa heikentää kotitalouden, käsityön, median, tanssin ja teatterin asemaa lukio-koulutuksessa. Uudistus asettaa jatko-opintoihin hakeutumisessa eriarvoiseen asemaan opiskelijat, joilla on hankittuna esimerkiksi erityislukioista tai painotetun opetuksen myötä vahvaa osaamista lukio-opintojen aikana muista taito- ja taideaineista, joista ei voi suorittaa ylioppilaskoetta ja valmistavaa näyttöä.

Kasvatus- ja koulutuslautakunta korostaa, että hallituksen esittämän nykyisen lukiodiplomin suorittamisen lakkaamisella musiikissa, kuvataiteessa ja liikunnassa voi olla ennakoimattomia vaikutuksia näiden ylioppilaskokeiden ja muiden taito- ja taideaineiden lukiodiplomien suoritusmääriin ja sitä kautta vaikutuksia opetuksen järjestäjille koituviin kustannuksiin. Lautakunta katsoo, että hallituksen esityksen mukainen kahdesti vuodessa toteutettava tutkintopäivä ja koepäivää edeltävä valmistava näyttö ja alustava arviointi lisäävät valvojahresurssitarvetta yhden uuden koepäivän kustannuksien verran. Taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeen järjestäminen vaatii koulutuksen järjestäjältä myös lisäresurssia täydennyskoulutukseen. Hallituksen esityksessä todetaan, että musiikin, kuvataiteen ja liikunnan nykyisten lukiodiplomien lakkauttaminen vapauttaisi resurssia taito- ja taideaineiden ylioppilaskokeen ja sitä edeltävän valmistavan näytön järjestämiseen. Jos ennen ylioppilaskoetta ja sitä valmistavaa näyttöä opetuksen järjestäjä haluaa tarjota opintojakson, jolla vahvistetaan opiskelijan valmiuksia pitkäjänteiseen taiteelliseen, taidolliseen ja tiedolliseen työskentelyprosessiin, opetuksen järjestäjän kokonaiskustannukset pysyisivät opetuksen kannalta samantasoisina kuin tällä hetkellä. Helsingin kaupungissa musiikin, kuvataiteen ja liikunnan erityistehtävän saaneet lukiot kehittävät oppiaineiden opetusta lukiodiplomien ja niitä edeltävien opintojen osalta. Helsingin kaupunki on valmis tarjoamaan lukiodiplomeja edeltäviä opintoja valtakunnallisesti, jos opetukseen on tarjolla riittävä resurssi.

5. Tilauskoulutus

Kasvatus- ja koulutuslautakunta kannattaa lukiolain 9 §:n muuttamista esitetyn mukaisesti. Esitys selkeyttää koulutuksen järjestäjälle tilauskoulutukseen liittyviä edellytyksiä ja turvaa tilauskoulutukseen osallistuvan oikeuksia ja varoja.

Esittelijä

kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja
Satu Järvenkallas

Lisätiedot

Elli-Noora Lassy, pedagoginen asiantuntija, lukiokoulutuksen rahoitusperusteet ja tilauskoulutus, puhelin: 310 35095

elli-noora.lassy(a)hel.fi

Melina Lukkarinen, pedagoginen asiantuntija, taide- ja taitoaineiden ylioppilaskokeet, puhelin: 310 35093

melina.lukkarinen(a)hel.fi

Satu Koistinen, pedagoginen asiantuntija, englanninkielinen ylioppilastutkinto, siihen valmistava koulutus ja opiskelijaksiotto, puhelin: 310 23444

satu.koistinen(a)hel.fi

Mervi Korhonen, yksikön päällikkö, englanninkielinen ylioppilastutkinto, siihen valmistava koulutus ja opiskelijaksiotto, puhelin: 310 80498

mervi.korhonen(a)hel.fi

Maija Mäenpää Melo, pedagoginen asiantuntija, opetuskielen hallinta opiskelijaksiotton perusteena, puhelin: 310 32220

maija.melo(a)hel.fi

Nina Malaska, pedagoginen asiantuntija, ruotsinkielinen palvelu: 310 24588

nina.malaska(a)hel.fi

Jenny Uusikivi, pedagoginen asiantuntija, oppimisen tuki ja erityisopetus, puhelin: 310 42550

jenny.uusikivi(a)hel.fi